

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาในภาคบังคับ ที่รัฐมีนโยบายจัดให้เปล่าเพราะ เห็นว่าคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการวางรากฐานการพัฒนาความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การประถมศึกษาเป็นขั้นนี้ตัวหนึ่งที่สามารถชี้ให้เห็นว่า ประเทศมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เพราะถ้าการประถมศึกษามีคุณภาพมากนั้น ย่อมหมายถึง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีคุณภาพตามไปด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529) แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประถมศึกษาว่าเป็น การศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ คิดคำนวณได้และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2520) หลักสูตรการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2521 ได้ตอบสนอง แผนการศึกษาแห่งชาติโดยจัดเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งไป ยังผู้เรียนให้ได้ลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการรวบรวมเนื้อหาวิชาต่างๆให้อยู่ ในรูปของกลุ่มประสบการณ์ได้แก่ กลุ่มทักษะ เป็นกลุ่มวิชาที่ใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ จำแนกย่อยออกเป็น สองกลุ่ม คือ กลุ่มทักษะภาษาไทย และทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และ กลุ่มประสบการณ์พิเศษ (กรมวิชาการ, 2521) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาถึงปีการศึกษา 2533 หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบโดยตรง และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในระดับนี้ได้ติดตาม และประเมินผลการใช้ หลักสูตรผลสรุปการให้หลักสูตร พบว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ยังไม่สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรมสามารถนำตนเอง และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังนั้นกรมวิชาการจึงได้ปรับปรุงหลักสูตร

ประณตศึกษาพุทธศักราช 2521 ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันโดยปรับปรุง
 บางส่วนแล้วประกาศใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ คือหลักสูตรประณตศึกษาพุทธศักราช 2521
 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ในปีการศึกษา 2534 เจตนารมณ์ของหลักสูตรใหม่มุ่งเน้น
 กระบวนการมากกว่าเนื้อหา โครงสร้างความรู้ของหลักสูตรยังคงมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ
 ค่านิยม และการจัดการ สามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น มองเห็นคุณค่าของการเรียนและ
 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ นอกจากนี้หลักสูตรยังเปิดโอกาส ให้ท้องถิ่น
 เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนด้วย (กรมวิชาการ, 2535) และที่สำคัญ คือ
 ต้องการให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ และ ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถปรับตัวให้ได้ทั้งกับ
 ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อม มีสุขภาพทั้งกายและจิตใจ ทำงานเป็นและพัฒนา
 คุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี
 และครองชีวิตได้อย่างสงบ(กรมวิชาการ, 2534) การใช้หลักสูตรประณตศึกษากระทรวงศึกษาธิการ
 จัดให้มีการให้การอบรมครูและบุคลากรประจำการ รวมทั้งการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร
 เพื่อช่วยเหลือภาระของครูในการปฏิบัติการสอนอย่างพร้อมมูลก็ตามแต่ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียน
 การสอนก็ยังคงอยู่ และนับจะทวีความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้น ปัญหาดังกล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนรู้ต่ำ การขาดแคลนสื่อการสอน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเอกสารหลักสูตร
 การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการไม่ยอมรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู
 (ครูเคน, 2522) จากการติดตามประเมินผลคุณภาพนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่หก อยู่ในระดับต่ำ
 โดยเฉพาะกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43
 และ 61 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) สำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดสกลนครได้สรุปผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนชั้นประถม
 ศึกษาปีที่หก ปีการศึกษา 2534 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามกลุ่มประสบการณ์
 ได้ดังนี้ กลุ่มทักษะภาษาไทย ทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริม
 ลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพและกลุ่มประสบการณ์พิเศษมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70.48,
 55.50, 65.83, 75.05, 77.42 และ 59.52 ตามลำดับ และผลสรุปอัตรานักเรียนตกซ้ำชั้น
 จำแนกตามชั้นได้ดังนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่หก มีอัตรานักเรียนตกซ้ำชั้น
 ร้อยละ 5.90, 1.31, 1.91, 1.86, 1.14, และ 1.32 ตามลำดับ

(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร, 2535) จากการประเมินผลคุณภาพนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร จะเห็นได้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ และเป็นปัญหาที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไขโดยด่วน และถ้าจะพิจารณาถึง อัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียนด้วยแล้ว จะเห็นว่าคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยส่วนรวม ในระดับประถมศึกษาเป็น ปัญหาที่น่าเป็นห่วงหากไม่รีบดำเนินการแก้ไข

นักการศึกษาเห็นว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เทคโนโลยีทางการศึกษา จึงเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องช่วยที่ดี ทำให้ครูสามารถถ่ายทอดแนวคิดข้อเท็จจริงทักษะ เจตคติ ความซาบซึ้ง ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าในเนื้อหาที่ครูสอน อันเป็นรากฐานที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ และมีความจำอย่างถาวรเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องมียุทธวิธีการสอนประกอบการสอน และถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง (นิพนธ์, 2519) ยุทธวิธีการ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาส กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น (Richey, 1958) แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดให้ยุทธวิธีการและเทคโนโลยีการศึกษา เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนโดยระบุไว้ในหมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษา ข้อที่ 11 ว่า " ส่งเสริมการใช้และพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาและองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอนและต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ข้อที่ 12 ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เพื่อขยายบริการการศึกษา แลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ ข้อมูล ข่าวสารไปสู่ประชาชน และชุมชนได้อย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว ข้อที่ 19 ระดม จัดสรร และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และในหมวดที่ 4 แนวทางจัดการศึกษา ข้อที่ 7 ว่า " ใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สารสนเทศ และสื่อมวลชนทุกประเภทในการให้บริการความรู้ข้อมูล ข่าวสารต่างๆแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนหรือร่วมผลิตสื่อที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536) หลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนด้วยเช่นกัน (กรมวิชาการ, 2535) การใช้สื่อการสอนประกอบการสอนในระดับประถมศึกษามีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมากเพราะผู้เรียน

ในระดับนี้มีวุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียนน้อยกว่าระดับอื่นๆ ควรมีการนำสื่อการสอนมาใช้ให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ดียังมีครูบางคนมองเห็นว่า การใช้สื่อการสอนมีความสำคัญน้อยและละเลยการใช้สื่อการสอนจึงยังคงยึดการสอนแบบบรรยายเป็นหลักจากการศึกษาวิจัย ของสุทธศรี (2524) แจ่มจันทร์ (2522) พบว่าการใช้สื่อการสอนของครูมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการขาดแคลนสื่อการสอน ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไปจนไม่มีเวลาผลิตและเตรียมสื่อการสอน ปัญหาขาดผู้นำผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิต การใช้สื่อการสอน และขาดการสนับสนุนด้านสื่อการสอน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอน รวมทั้งความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพการศึกษา จึงได้หาหนทางแก้ไขปัญหา โดยกำหนดเป็นนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษา และได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.) เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา และการขาดแคลนสื่อการสอน แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาและการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอน ดำเนินการในรูปแบบของศูนย์วิชาการ ซึ่งมีอยู่ 2 ระดับคือ ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยให้ศูนย์วิชาการเป็นแหล่งรวบรวมอุปกรณ์ และสื่อการสอนเพื่อให้โรงเรียนภายในกลุ่มได้หมุนเวียนใช้บริการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531)ภารกิจของศูนย์วิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและสนับสนุนการใช้สื่อการสอน คือ การผลิต ค้นคว้า ทดลองเกี่ยวกับสื่อการสอน การจัดระบบการให้บริการ การให้ความรู้ ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ เทคนิควิธีการ การสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ และการจัดระบบการบำรุงรักษา(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530) ถึงแม้ว่าจะมีศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนและศูนย์วิชาการจังหวัด ไว้บริการและสนับสนุนการใช้สื่อการสอน ของครู-อาจารย์ในโรงเรียน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอัตราการตกซ้ำชั้น ของนักเรียนก็ยังเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงหากไม่รีบดำเนินการแก้ไข ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าที่จะมีการศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่การสำรวจความคิดเห็น และข้อมูลจากครู-อาจารย์ ที่ทำหน้าที่ให้บริการ และสนับสนุนใช้สื่อการสอนของโรงเรียน เพื่อนำผลที่ได้จากศึกษามาใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางพื้นฐานประกอบการพิจารณาเสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการจัดระบบการให้บริการการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่มี ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนของครู - อาจารย์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
- 1.2.2 เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอน การผลิต การบริการและการอ่านวยความสะดวกในด้านต่างๆ ของครู-อาจารย์ในโรงเรียน
- 1.2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้บริการสื่อการสอนของครู-อาจารย์ในศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการให้บริการและสนับสนุนการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เท่านั้น

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

- 1.4.1 สภาพ หมายถึง ภาวะการหรือความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนในด้านการผลิต การบริการและความดีในการใช้สื่อการสอน
- 1.4.2 ความต้องการการใช้สื่อการสอน หมายถึง ความต้องการในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคและวิธีการประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4.3 สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคและวิธีการที่ผู้สอนใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4.4 ครู หมายถึง ครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนประจำวิชา ประจำชั้นเรียนซึ่งทำหน้าที่ให้บริการสื่อการสอน
- 1.4.5 โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
- 1.4.6 ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2534

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจและปราศจากอคติใดๆต่อนักงานที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบสภาพการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

1.6.2 ทำให้ทราบความคิดเห็นและความต้องการสื่อการสอนของครู อาจารย์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

1.6.3 ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของครู อาจารย์ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

1.6.4 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการให้บริการและการใช้บริการของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร